

NEKA PITANJA ČUVANJA, ZAŠTITE, PREUZIMANJA I OBRADE ARHIVSKE GRAĐE NA PODRUČJU SJEVERNE DALMACIJE

Marija Jurić, Historijski arhiv, Zadar, Žrtava fašizma b.b.

Građa DPO-a s područja Sjeverne Dalmacije nalazi se na slijedećim mjestima:

1. Građa koja je preuzeta od stvaralaca nalazi se u HAZ-a ali i u nekim drugim institucijama
2. Dio građe nalazi se kod samih stvaralaca
3. Dio građe nalazi se kod privatnih lica.

Osvrnut ćemo se ukratko na pojedine kategorije te građe. U HAZ je prvi puta primljena građa DPO-a 1968. god., i to u količini od oko 400 svezaka. To je građa partijskih komiteta i drugih DPO-a, koje su bile reorganizirane odnosno ukidane više ili manje paralelno s izmjenama u administrativno-teritorijalnom liku Sjeverne Dalmacije, konkretnije — njenog »zadarskog dijela«.¹

Ova građa je primljena u HAZ u rinfuznom stanju; spisi pojedinih fondova su bili veoma pomiješani.

Ima više (objektivnih i subjektivnih) razloga zbog kojih je građa primljena u Arhiv 1968., bila u opisanom stanju. Na primjer:

- Većina bivših DPO-a bilo je smješteno u susjednim prostorijama. Nepažljivom manipulacijom u danima reorganizacije ili ukidanja došlo je do miješanja njihovih spisa.
- U prvim poslijeratnim godinama administrativno-tehničko poslovanje tih foruma nije bilo na potrebnoj razini. Ta pojava je uostalom bila prisutna i u širim jugoslavenskim razmjerima.²

Neka iskustva iz rada s građom DPO-a u zadarskom Arhivu su ova:

¹ Tako je npr. 1955. god. na području bivšeg kotara Zadar osnovan veći broj malih općina koje su potom u više navrata uglavnom ukinute. (O upravno-teritorijalnoj podjeli na području bivšeg kotara Zadar u to vrijeme, vidi: Mirko Peršen, Socijalistička komuna kao masovna osnovica društvenog samoupravljanja, Zadarska revija, Zadar, br. 3/1955.) Nadalje, 1. studenog 1962. god. ukinut je kotar Zadar. — Neposredno ili kraće vrijeme nakon izmjena u upravno-administrativnom liku slijedile su i odgovarajuće promjene u DPO-ma u pogledu njihove teritorijalne nadležnosti.

² Usp.: Milovan Bosić, »Arhivska građa kao izvor za istoriju SKJ« (referat), Savezno savjetovanje arhivskih radnika Jugoslavije u Novom Sadu, 3. otkobar 1977.

- Veliki je problem bilo razgraničavanje fondova. Za dio spisa nema naznaka ni tko ih je izradio, niti kome su upućeni. Dosta je spisa bez datuma.
- Spisi pojedinih fondova dijele se na serije. Na primjer — spisi nekadašnjeg Kotarskog komiteta KP odnosno SK Zadar podijeljeni su na ove serije: a) Opći spisi, b) Zapisnici, c) Evidencije o članstvu, d) Financijski spisi i e) Ostalo.
- Fondovi su nekompletni. To se dalje ogleda u dvije varijante:
- Neki su fondovi locirani na dva ili više mjesta. Primjer su spisi Kotarskog komiteta KP Zadar, koji se nalaze u Zadru (oko 200 kutija), u Splitu (oko 80 kutija) i u Zagrebu (par kutija). Također su tako locirane i pomoćne knjige.
- Kod nekih fondova nedostaju spisi za niz godina, a nije poznato gdje se ti manjkajući spisi nalaze, odnosno da li su uopće igdje sačuvani.

Kasnije su u još par navrata u HAZ primani spisi zadarskih DPO-a, ali je način primanja bio više usklađen s pravilima arhivistike.

Najveći dio građe pripada forumima KP odnosno SK. Naime, od ukupne građe DPO-a u HAZ-u na partijsku građu otpada: 65,69% uredskih knjiga, 65,75% svežanja spisa i 58,96% dužinskih metara.³

Spisi DPO-a s područja Sjeverne Dalmacije jednim se dijelom nalaze u zagrebačkom Institutu za historiju radničkog pokreta odnosno u analognom splitskom Institutu. HAZ je u suradnji sa zagrebačkim Institutom pristupio snimanju spisa koji se tamo nalaze, a porijeklom su sa sjevernodalmatinskog područja. Zahvaljujući tome, kompletirat će se neki fondovi locirani u HAZ-u. U toj akciji značajnu je pomoć Arhivu pružila Komisija za njegovanje revolucionarnih tradicija na nivou općine Zadar. Prije takve suradnje nije bilo.

Bilo bi međutim korisno ako bi se odgovarajuće Komisije iz drugih općina koje »pokriva« HAZ, angažirale u snimanju građe sa svojih područja, a koja se nalazi u republičkim i savezним institucijama.

Za razliku od ranijih vremena, sada je suradnja HAZ-a s jedne strane te općina i društveno-političkih organizacija s područja Sjeverne Dalmacije vrlo dobra, pa će u najbližoj budućnosti dovesti do novih

³ Evo pobližih podataka o količini i strukturi građe DPO-a u Historijskom arhivu u Zadru:

KP odnosno SK: 134 uredske knjige, 430 svežnjeva spisa odnosno 39,8 dužinskih metara.

NF odnosno SSRN: 55 uredskih knjiga, 132 svežnja spisa odnosno 15,4 dužinska metra.

SBNOR/SUBNOR: bez uredskih knjiga, 32 svežnja spisa odnosno 3,8 dužinskih metara.

SSO i pravni prethodnici: 10 uredskih knjiga, 34 svežnja spisa i 5,0 dužinskih metara.

Savez sindikata: 5 uredskih knjiga, 26 svežnjeva spisa i 3,5 dužinskih metara. Ukupno: 204 uredske knjige, 654 svežnja spisa i 67,5 dužinska metra.

kvalitetnih rezultata u djelokrugu čuvanja, zaštite, preuzimanja i obrade odgovarajuće arhivske građe.

Što se tiče građe koja se nalazi kod stvaralaca, napomenut će se slijedeće:

U načelu građa DPO-a s područja koje »pokriva« HAZ, trebala bi se nalaziti u Arhivu ako se radi o građi do 1962. god., a građa iz kasnijih godina bi se trebala čuvati kod odgovarajućih DPO-a. U vezi s time, HAZ je više puta, posebno u najnovije vrijeme, obavljao adekvatni uvid i kontrolu građe. Tako je npr. 3. listopada 1985. HAZ dostavio općinskim komitetima SK i drugim DPO-ma općina Benkovac, Biograd na moru, Obrovac, Zadar, Drniš, Knin, Šibenik i Pag dopis u kojem se aktualizira ovaj problem. Višekratnim posjetama navedenim DPO-ma od strane predstavnika Arhiva je konstatirano, da je građa DPO-a dobro smještena, ali da niti jedna DPO ne posjeduje popis vlastite građe, što je veliki nedostatak.⁴

Treba istaći da se u HAZ-u zasad nalaze spisi DPO-a s područja današnje općine Zadar. Međutim, što se tiče općina iz sastava bivšeg kotara Zadar (to jest s područja općina Benkovac, Biograd na moru, Obrovac i Pag) građa tamošnjih DPO-a nije u HAZ-u, niti je sa strane Arhiva evidentirana. Naime, o građi DPO-a u HAZ-u, uključujući i pripadajuću vanjsku službu, brine se samo jedan arhivist, i to kraće vrijeme, pa nije bilo moguće da se isti više bavi građom s područja navedenih općina.

Valja na kraju još jednom napomenuti, kako se dio građe čiji su stvaralac DPO-e, nalazi kod privatnih lica. Ta pojava nije nikakva specifičnost ovog područja, jer je ista pojava evidentna i za Jugoslaviju u cjelini.

U finalnom zaključku mogli bismo ponoviti, kako je velika odgovornost Arhiva pred društvenom zajednicom i naučnom istinom u odnosu na građu Saveza komunista i drugih društveno-političkih organizacija, bilo da tu građu po postojećim propisima i konvencijama preuzimaju, bilo da samo vrše nadzor nad njom...

⁴ Dosad je bilo govora o građi koja se nalazi u Zadru (u Historijskom arhivu), a odnosi se na DPO s područja općina koje su nekoć činile kotar Zadar. To su današnje općine: Benkovac, Biograd, Obrovac, Pag i Zadar. Međutim, u sastavu zadarskog Historijskog arhiva nalazi se i Sabirni centar u Šibeniku. On »pokriva« općine Drniš, Knin i Šibenik. Tamo se čuva ova građa DPO s područja triju spomenutih općina: Građe KP odnosno SK: 125 registratora odnosno 11,9 dužinskih metara. Ostale građe (a to je građa Saveza sindikata): 54 registratora, odnosno 5,5 dužinskih metara.

Prema tome u šibenskom Sabirnom centru čuva se građa DPO u ukupnoj količini od 179 registratora odnosno 17,4 dužinska metra.

SUMMARY

SOME PROBLEMS REGARDING THE KEEPING, PROTECTION, TAKING OVER AND CLASSIFICATION OF ARCHIVES IN NORTH DALMATIA.

The author writes about problems that arise when protecting archives and records of the social and political organizations. Most of these archives are kept in different places. Some is at the Central Archives, some of it is at the creators, a part is kept by private owners, and part is at Historical Archive. Since there were no strict laws or regulations existing before, a larger part of these documents entered the archive unclassified and among them a lot are incomplete.

The author also speaks of the division of funds and the state each one of them is in.

Arhivski vjesnik, 29/1986. str. 15—18.

Arhivski vjesnik, 29/1986. str. 15—18.

Arhivski vjesnik, 29/1986. str. 15—18.

Arhivski vjesnik, 29/1986. str. 15—18.